ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่มีต่อความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ณัฐธยาน์ เมิงปุ,* และปาวีณา เอี่ยมอ่วม**
โรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร

ได้รับบทความ: 14 กรกฎาคม 2569 **ปรับปรุงแก้ไข:** 17 สิงหาคม 2569 **ตอบรับการตีพิมพ์:** 12 กันยายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบคะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ทั้งคะแนนรวมและคะแนนรายองค์ประกอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา และ 2. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียนในบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เรื่อง สิทธิ หน้าที่ กฎหมาย และความรับผิดชอบ เข้ากับการเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในสถานการณ์พลเมืองที่เกี่ยวข้องกับความเป็นธรรมและประโยชน์ส่วนรวม กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา จำนวน 14 แผน รวม 14 ชั่วโมง แบบวัดความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และการทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีคะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองเฉลี่ย (μ = 24.52, σ = 2.04) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย (μ = 16.84, σ = 2.31) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้ง 3 องค์ประกอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ การพิจารณาและเลือกทางปฏิบัติบนฐานคุณค่า และการประยุกต์ตัดสินใจในสถานการณ์ ($t(24) = 11.83 – 13.65$, $p < .001$*) และ 2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.56, σ = 0.31)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา, ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง, การตัดสินใจเชิงคุณค่า, หน้าที่พลเมือง

* ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร
** ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร

Effects of Case - Based Learning on Grade 8 Students' Knowledge and Value - Based Decision - Making Regarding Civic Duties

Nattaya Merngpu,[*] and Paweena Aeimaoum[**]
Wat Pho Kaset School

Received: July 14, 2026 **Revised:** August 17, 2026 **Accepted:** September 12, 2026

Abstract

This study aimed to: 1. compare Grade 8 students' knowledge and value-based decision-making regarding civic duties, both overall and by component, before and after case-based learning; and 2. examine their satisfaction with case-based learning. The study was conducted as classroom-based research in a small-school context and focused on helping students connect their knowledge of rights, duties, laws, and responsibilities with the selection of appropriate courses of action in civic situations involving fairness and the common good. The target group consisted of 25 Grade 8 students at Wat Pho Kaset School in the second semester of the 2025 academic year. The research instruments comprised 14 case-based learning lesson plans totaling 14 instructional hours, a 30-item four-option multiple-choice test of civic knowledge and value-based decision-making, and an 18-item five-point rating-scale satisfaction questionnaire. Data were analyzed using the mean, standard deviation, percentage, and paired-samples t test.

The findings revealed that: 1. the students' post-learning score for civic knowledge and value-based decision-making (μ = 24.52, σ = 2.04) were higher than those prior to the instruction (μ = 16.84, σ = 2.31). All three component scores—knowledge and understanding, consideration and selection of value-based courses of action, and situational decision-making in situations—were also significantly higher at posttest ($t(24) = 11.83 – 13.65$, $p < .001$*); and 2. the students' overall satisfaction with case-based learning was at the highest level (μ = 4.56, σ = 0.31).

Keywords: Case - Based Learning, Civic Knowledge, Value - Based Decision - Making, Civic Duties

[*] Teacher in the Social Studies, Religion and Culture Learning Area at Wat Pho Kaset School

[**] Teacher in the Social Studies, Religion and Culture Learning Area at Wat Pho Kaset School

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงได้เมื่อพลเมืองเข้าใจและตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนต่อส่วนรวม การจัดการศึกษาจึงมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถดำรงตนและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยระบบการศึกษาเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นพลเมือง (ชไมพร ไกยสิทธิ์, 2566) ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้สาระสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ไปเชื่อมโยงและใช้ในการดำเนินชีวิตจริง มิใช่เพียงการจดจำเนื้อหา (วิภาพรรณ พินลา และ วิภาดา พินลา, 2561)

อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้หน้าที่พลเมืองมิได้มุ่งเพียงให้ผู้เรียนจดจำสิทธิ หน้าที่ หรือข้อกำหนดทางกฎหมายเท่านั้น แต่ควรพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้พิจารณาสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน ชั่งน้ำหนักทางเลือก และตัดสินใจโดยคำนึงถึงสิทธิของบุคคล ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และประโยชน์ส่วนรวม ความสามารถดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากผู้เรียนเริ่มเผชิญสถานการณ์ทางสังคมที่ต้องตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ทั้งในโรงเรียน ชุมชน สื่อสังคมออนไลน์ และการอยู่ร่วมกับบุคคลที่มีความแตกต่าง การวิจัยด้านการศึกษาความเป็นพลเมืองชี้ให้เห็นว่า ผลลัพธ์ของการเรียนรู้มิได้ขึ้นอยู่กับการได้รับเนื้อหาความรู้เพียงอย่างเดียว แต่สัมพันธ์กับลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ การอภิปรายประเด็นสาธารณะ และโอกาสที่ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลและมีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาพลเมือง (Jerome et al., 2024)

สำหรับบริบทของโรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองจำเป็นต้องเชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์ที่ผู้เรียนเผชิญจริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำหลักการที่เรียนไปใช้ในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ทั้งนี้ ผลการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ย 16.84 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.13 โดยข้อมูลดังกล่าวใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายก่อนการจัดการเรียนรู้ มิได้ใช้เพื่อสรุปสภาพปัญหาของนักเรียนในระดับประชากรหรือเพื่ออ้างอิงไปยังโรงเรียนอื่น ผลดังกล่าวจึงใช้เป็นฐานสำหรับพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนภายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเท่านั้น

การตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองต้องอาศัยทั้งความรู้ข้อเท็จจริง ความเข้าใจสิทธิและหน้าที่ตลอดจนความสามารถในการชั่งน้ำหนักหลักกฎหมาย ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และประโยชน์ส่วนรวม การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นวิธีการที่นำสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงจริงมาเป็นฐานให้ผู้เรียนระบุปัญหา วิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้อง พิจารณาทางเลือก อภิปรายเหตุผล และสะท้อนผลของการตัดสินใจภายใต้การชี้แนะของผู้สอน (ทิศนา แขมมณี, 2566) กระบวนการดังกล่าวจึงเหมาะต่อการเชื่อมโยงความรู้กับการตัดสินใจในบริบทชีวิตจริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาที่มีต่อความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการใช้สถานการณ์เป็นฐานในการพัฒนาผู้เรียนจากการรู้ข้อเท็จจริงไปสู่การเลือกแนวทางที่มีเหตุผล รับผิดชอบ และคำนึงถึงส่วนรวม ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับครูสังคมศึกษาในการออกแบบการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ทั้งคะแนนรวมและคะแนนรายองค์ประกอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

ทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายและขอบเขตของหน้าที่พลเมือง

แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกของ UNESCO (2015) เสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) ซึ่งครอบคลุมความรู้ ความเข้าใจ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านสังคมและอารมณ์ (Socio - Emotional) ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณค่า เจตคติ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และการเคารพความแตกต่าง และด้านพฤติกรรม (Behavioural) ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และคุณค่าไปสู่การกระทำอย่างรับผิดชอบในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก แนวคิดดังกล่าวจึงใช้ในการวิจัยนี้เพื่ออธิบาย ทิศทางของผลลัพธ์ด้านความเป็นพลเมือง

ในขณะที่กรอบ College, Career, and Civic Life (C3) Framework ของ National Council for The Social Studies (2013) มุ่งเน้นกระบวนการสืบสอบทางสังคมศึกษา (Inquiry Arc) ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) การพัฒนาคำถามและวางแผนการสืบสอบ 2) การประยุกต์ใช้แนวคิดและเครื่องมือทางสาขาวิชา 3) การประเมินแหล่งข้อมูลและใช้หลักฐาน และ 4) การสื่อสารข้อสรุปและการลงมือปฏิบัติอย่างมีข้อมูล ดังนั้น ในการวิจัยนี้ UNESCO (2015) และ C3 Framework มิได้ถูกใช้ในฐานะกรอบแนวคิดเดียวกัน แต่ใช้ในลักษณะเสริมกัน โดย UNESCO สนับสนุนการกำหนดทิศทางผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านพลเมือง ขณะที่ C3 Framework สนับสนุนกระบวนการนำความรู้และหลักฐานไปใช้ในการพิจารณาประเด็นและการตัดสินใจทางสังคม

2. ความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนด ความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย กติกา และความรับผิดชอบไปใช้ประกอบการพิจารณาและเลือกแนวทางปฏิบัติในสถานการณ์พลเมืองที่กำหนด โดยจำแนกการวัดออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง หมายถึง ความสามารถในการระบุ อธิบาย และเลือกใช้หลักการเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย กติกา และความรับผิดชอบได้ถูกต้อง

2.2 การพิจารณาและเลือกทางปฏิบัติบนฐานคุณค่า หมายถึง ความสามารถในการเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมจากตัวเลือกที่กำหนด โดยพิจารณาคุณค่าที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเคารพสิทธิ ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม ความซื่อสัตย์ และประโยชน์ส่วนรวม

2.3 การประยุกต์ตัดสินใจในสถานการณ์ หมายถึง ความสามารถในการเลือกแนวทางดำเนินการที่เหมาะสม เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์พลเมืองที่มีผู้เกี่ยวข้อง ผลกระทบ และทางเลือกหลายประการ โดยใช้ความรู้และหลักคุณค่าประกอบการตัดสินใจ

ทั้งนี้ แบบวัดของการวิจัยเป็นแบบเลือกตอบ (Selected - Response) จึงตีความคะแนนในองค์ประกอบที่ 2 และ 3 ในขอบเขตของความสามารถในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดจากสถานการณ์และตัวเลือกที่กำหนด มิใช่การวัดกระบวนการชั่งน้ำหนักคุณค่าภายในของผู้เรียนโดยตรง และมิใช่หลักฐานยืนยันพฤติกรรมพลเมืองที่เกิดขึ้นจริงนอกสถานการณ์การทดสอบ

3. หลักการและกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาใช้เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงหรือใกล้เคียงจริงเป็นฐานการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น ระบุปัญหาและผู้เกี่ยวข้อง พิจารณาทางเลือก ชั่งน้ำหนักคุณค่า ตัดสินใจพร้อมให้เหตุผล และสะท้อนผลที่อาจเกิดขึ้น โดยผู้สอนทำหน้าที่จัดคำถาม ชี้แนะ และเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนมุมมองโดยใช้หลักฐานประกอบ (ทิศนา แขมมณี, 2566)

ผู้วิจัยสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็น 5 ขั้น โดยแต่ละขั้นเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ด้านความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่า ดังนี้

ขั้นที่ 1 การนำเสนอกรณีศึกษา ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ที่มีความใกล้เคียงกับชีวิตจริงและมีประเด็นที่ต้องพิจารณา เพื่อกระตุ้นการนำความรู้เดิมเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย และความรับผิดชอบมาใช้

ขั้นที่ 2 การทำความเข้าใจสถานการณ์ ผู้เรียนระบุข้อเท็จจริง ปัญหา ผู้เกี่ยวข้อง สิทธิ หน้าที่ และผลกระทบที่ปรากฏในกรณีศึกษา เพื่อสร้างฐานข้อมูลสำหรับการพิจารณาปัญหา

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์และอภิปรายทางเลือก ผู้เรียนพิจารณาทางเลือกหลายแนวทาง แลกเปลี่ยนเหตุผลและชั่งน้ำหนักคุณค่าที่เกี่ยวข้อง เช่น ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม การเคารพสิทธิ และประโยชน์ส่วนรวม

ขั้นที่ 4 การตัดสินใจและให้เหตุผล ผู้เรียนเลือกแนวทางที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด พร้อมอธิบายเหตุผลโดยเชื่อมโยงข้อเท็จจริง หลักการ และคุณค่าที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 5 การสรุปและสะท้อนคิด ผู้เรียนพิจารณาผลที่อาจเกิดจากการตัดสินใจ เปรียบเทียบมุมมองที่แตกต่าง และทบทวนหลักการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์อื่น

กระบวนการดังกล่าวทำให้กรณีศึกษามิได้ทำหน้าที่เพียงเป็น “ตัวอย่างประกอบเนื้อหา” แต่เป็นพื้นที่ให้ผู้เรียนฝึกใช้ความรู้ในการพิจารณาทางเลือกและการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าการใช้ Case Method ในการศึกษาด้านพลเมืองเอื้อต่อการอภิปรายเชิงสะท้อน การคิดถึงผลที่ตามมา และการตัดสินใจ (Hussain & Zaman, 2022)

4. หลักฐานเชิงประจักษ์และช่องว่างการวิจัย

งานวิจัยด้านสังคมศึกษา พบว่า การเรียนรู้เชิงรุกและการใช้สถานการณ์จริงช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ ทักษะการคิดขั้นสูง และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (ชัยยงค์ ราตรี และคณะ, 2565; วิภาดา พินลา และคณะ, 2566; วีรวิชญ์ บุญส่ง และคณะ, 2568) งานวิจัยระดับสากลชี้ให้เห็นว่า บริบทห้องเรียน การอภิปราย และลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ด้านความเป็นพลเมือง อย่างไรก็ตาม หลักฐานจากงานวิจัยแต่ละประเภทมีบทบาทในการสนับสนุนข้อสรุปที่แตกต่างกัน โดย Barry et al. (2025) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาการปฏิบัติการสอนของครู จำนวน 3 คน ซึ่งให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบทห้องเรียนและแนวปฏิบัติการสอนแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก ขณะที่ Jerome et al. (2024) เป็นการทบทวนวรรณกรรม

อย่างเป็นระบบจากงานวิจัย 109 เรื่อง ซึ่งให้ภาพรวมของฐานหลักฐานเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้และผลลัพธ์ด้านการเป็นพลเมืองเชิงรุก ดังนั้น งานของ Barry et al. (2025) จึงใช้เพื่อสนับสนุนความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติในระดับห้องเรียน ส่วน Jerome et al. (2024) ใช้เพื่อสนับสนุนภาพรวมของหลักฐานในระดับสังเคราะห์

งานวิจัยที่ศึกษาการใช้กรณีศึกษาในบริบทการเรียนรู้ด้านหน้าที่พลเมืองและสังคมศึกษา พบว่าในทิศทางสนับสนุนการใช้สถานการณ์เป็นฐานในการเรียนรู้ พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร และคณะ (2567) ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาในรายวิชาหน้าที่พลเมืองกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ Hussain & Zaman (2022) พบว่า การสอนโดยใช้กรณีศึกษาส่งผลต่อสมรรถนะด้านพลเมืองของนักเรียนระดับ Grade 8 โดยกระบวนการอภิปราย การพิจารณาผลที่อาจเกิดขึ้น และการตัดสินใจมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ Çakmak & Akgün (2016) พบว่า การใช้กรณีศึกษาในรายวิชาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยช่วยส่งเสริมทั้งผลการเรียนรู้และความคงทนของการเรียนรู้

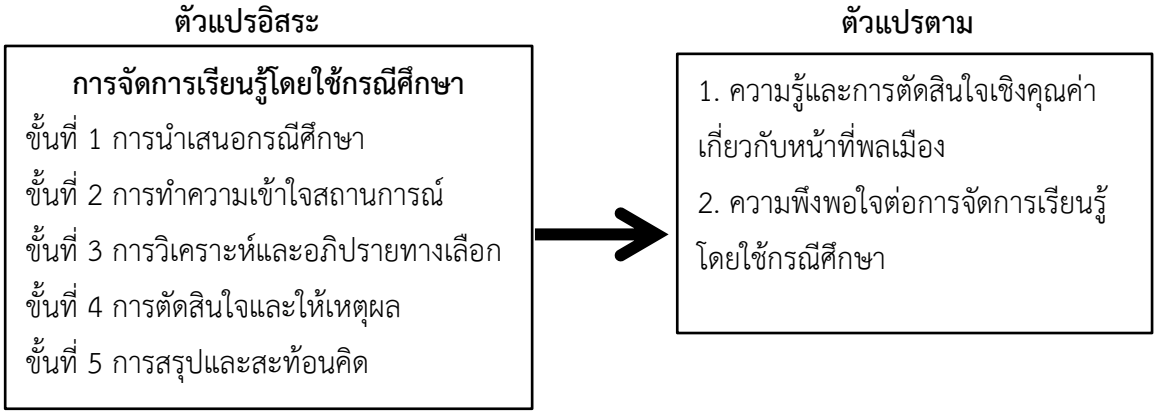
อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาโดยมุ่งวัดการเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองกับการเลือกแนวทางปฏิบัติบนฐานคุณค่าในสถานการณ์ที่กำหนด โดยเฉพาะในบริบทนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยยังพบไม่มาก การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการใช้กรณีศึกษาที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของคะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองภายใต้บริบทดังกล่าว

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษามีคะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ทั้งคะแนนรวมและคะแนนรายองค์ประกอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวความคิด

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้แบบแผนกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังโดยกำหนดให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นตัวแปรอิสระ ผลลัพธ์หลัก ได้แก่ ความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง และผลลัพธ์รอง ได้แก่ ความพึงพอใจของนักเรียน สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 25 คน โดยศึกษานักเรียนทั้งหมดในห้องเรียนเป้าหมาย ไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา จำนวน 14 แผน รวม 14 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างของ ทิศนา แขมมณี (2566) ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง วิเคราะห์ประเด็นปัญหา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปบทเรียนจากกรณีที่ศึกษา ผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา 5 ขั้น ที่สังเคราะห์ไว้ในส่วนทบทวนวรรณกรรม โดยมุ่งให้ผู้เรียนศึกษาสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง วิเคราะห์ประเด็นปัญหา พิจารณาทางเลือก ตัดสินใจบนฐานเหตุผลและคุณค่า และสะท้อนผลการเรียนรู้ ทั้งนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 14 แผนได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผล โดยใช้แบบประเมินมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) สาระสำคัญและความถูกต้องของเนื้อหา 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผล กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้ 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมาก 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย และ 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด ผลการประเมินพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.67, σ = 0.29) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา จำนวน 14 แผน มีดังนี้

ตาราง 1 โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา จำนวน 14 แผน

แผนที่	ประเด็นการเรียนรู้	สถานการณ์กรณีศึกษา	ผลลัพธ์ที่มุ่งพัฒนา
1	ความหมายของสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของพลเมือง	นักเรียนใช้โทรศัพท์ระหว่างเรียนและโต้แย้งว่าการใช้โทรศัพท์เป็นสิทธิส่วนบุคคล	ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และกติกาของส่วนรวม
2	การเคารพสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น	นักเรียนถ่ายภาพเพื่อนและเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์โดยไม่ได้รับอนุญาต	ความรู้เกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลและการพิจารณาคุณค่าด้านการเคารพผู้อื่น
3	การดูแลทรัพย์สินสาธารณะ	นักเรียนกลุ่มหนึ่งขีดเขียนโต๊ะเรียนและป้ายรถโดยสารโดยเห็นว่าไม่ใช่ทรัพย์สินของตน	ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ในการรักษาทรัพย์สินส่วนรวม

ตาราง 1 โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา จำนวน 14 แผน (ต่อ)

แผนที่	ประเด็นการเรียนรู้	สถานการณ์กรณีศึกษา	ผลลัพธ์ที่มุ่งพัฒนา
4	การปฏิบัติตามกฎหมายและกฎจราจร	นักเรียนขับขี่รถจักรยานยนต์โดยไม่สวมหมวกนิรภัยเพราะเห็นว่าเดินทางระยะใกล้	ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและการตัดสินใจบนฐานความปลอดภัย
5	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการทำงานร่วมกัน	สมาชิกบางคนไม่ร่วมทำงานกลุ่มแต่ขอให้เพื่อนใส่ชื่อในผลงาน	การพิจารณาคุณค่าด้านความรับผิดชอบและความเป็นธรรม
6	การมีส่วนร่วมตามวิถีประชาธิปไตย	ผู้สมัครประธานนักเรียนแจกของเพื่อจูงใจให้เพื่อนลงคะแนนเสียงให้	ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการตัดสินใจอย่างสุจริต
7	ความซื่อสัตย์และการต่อต้านการทุจริต	เหรัญญิกห้องได้รับการขอร้องให้แก้ไขยอดค่าใช้จ่ายเพื่อให้เงินคงเหลือตรงกับบัญชี	การพิจารณาคุณค่าด้านความซื่อสัตย์ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ
8	ความเสมอภาคและการเคารพความแตกต่าง	นักเรียนใหม่ถูกกีดกันจากกิจกรรมกลุ่มเพราะมีความแตกต่างด้านศาสนาและวัฒนธรรม	การพิจารณาคุณค่าด้านความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9	การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี	นักเรียนสองกลุ่มโต้แย้งกันเรื่องการใช้สนามกีฬาและเริ่มใช้ถ้อยคำรุนแรง	การตัดสินใจบนฐานเหตุผล การรับฟังและการเคารพกติกา
10	ความเป็นพลเมืองดิจิทัลและการรู้เท่าทันข้อมูล	มีการส่งต่อข่าวว่าโรงเรียนจะหยุดเรียนจากบัญชีที่ไม่ทราบแหล่งที่มา	ความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูลและการตัดสินใจก่อนเผยแพร่
11	หน้าที่พลเมืองด้านสิ่งแวดล้อม	ชุมชนกำจัดขยะด้วยการเผาแม้ควันจะส่งผลกระทบต่อเด็กและผู้สูงอายุ	การพิจารณาคุณค่าระหว่างความสะดวกส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม
12	การมีจิตสาธารณะและการช่วยเหลือสังคม	เกิดน้ำท่วมในชุมชน แต่นักเรียนบางส่วนเห็นว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเท่านั้น	ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและการมีส่วนร่วมตามความเหมาะสม

ตาราง 1 โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา จำนวน 14 แผน (ต่อ)

แผนที่	ประเด็นการเรียนรู้	สถานการณ์กรณีศึกษา	ผลลัพธ์ที่มุ่งพัฒนา
13	การสร้างสมดุลระหว่างสิทธิส่วนบุคคลกับสิทธิของผู้อื่น	ครอบครัวหนึ่งเปิดเพลงเสียงดังในเวลากลางคืน โดยอ้างว่าอยู่ภายในบ้านของตนเอง	การตัดสินใจเชิงคุณค่าโดยคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และผลกระทบต่อผู้อื่น
14	การบูรณาการความรู้และการตัดสินใจเชิงพลเมือง	ตลาดชุมชนก่อให้เกิดปัญหาขยะ การจราจร เสียงดัง และความขัดแย้งระหว่างผู้ค้าและประชาชน	การประยุกต์ความรู้ การพิจารณาผู้เกี่ยวข้อง และการตัดสินใจเชิงคุณค่าแบบบูรณาการ

หมายเหตุ: หลักฐานการเรียนรู้ในแต่ละแผนประกอบด้วยใบวิเคราะห์กรณี ตารางเปรียบเทียบทางเลือก บันทึกการตัดสินใจพร้อมเหตุผล ข้อเสนอของกลุ่ม และบันทึกสะท้อนคิด โดยเลือกใช้ให้สอดคล้องกับลักษณะของกรณีศึกษาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละแผน

จากตาราง 1 แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 14 แผนได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกฎหมาย การเคารพความแตกต่าง การมีส่วนร่วมตามวิถีประชาธิปไตย ความซื่อสัตย์ การจัดการความขัดแย้ง ความเป็นพลเมืองดิจิทัล และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละแผนใช้กรณีศึกษาที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนเป็นฐานในการเรียนรู้ ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมผ่านกระบวนการ 5 ขั้น ได้แก่ การนำเสนอกรณีศึกษา การทำความเข้าใจสถานการณ์ การวิเคราะห์และอภิปรายทางเลือก การตัดสินใจและให้เหตุผล และการสรุปและสะท้อนคิด ทั้งนี้ หลักฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย ใบวิเคราะห์กรณี ตารางเปรียบเทียบทางเลือก บันทึกการตัดสินใจพร้อมเหตุผล ข้อเสนอของกลุ่ม และบันทึกสะท้อนคิดของผู้เรียน

2.2 แบบวัดความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ พัฒนาขึ้นจากกรอบผลลัพธ์ด้านความเป็นพลเมืองของ UNESCO (2015) กรอบ College, Career, and Civic Life (C3) ของ National Council for The Social Studies (2013) และสาระหน้าที่พลเมืองตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยกำหนด การตัดสินใจเชิงคุณค่าในขอบเขตของความสามารถในการเลือกแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายและกติกา การเคารพสิทธิ ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และประโยชน์ส่วนรวม แบบวัดแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง จำนวน 10 ข้อ 2) การพิจารณาและเลือกทางปฏิบัติบนฐานคุณค่า จำนวน 10 ข้อ และ 3) การประยุกต์ตัดสินใจในสถานการณ์ จำนวน 10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนโดยตอบถูกให้ 1 คะแนน และตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน คะแนนรวมทั้งฉบับเท่ากับ 30 คะแนน การกำหนดคำตอบที่ถูกต้องพิจารณาจากความสอดคล้องกับหลักกฎหมายและกติกา การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของบุคคล ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม ประโยชน์ส่วนรวม และความเป็นไปได้ของการนำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ ข้อสอบฉบับร่าง จำนวน 36 ข้อ ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวัดอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นคัดเลือกไว้ใช้จริง จำนวน 30 ข้อ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน พบว่า ข้อสอบมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.37 – 0.77 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.27 – 0.68 และ

ค่าความเชื่อมั่นแบบ KR - 20 เท่ากับ 0.86 ในการนี้ ผู้วิจัยแสดงตัวอย่างข้อคำถาม คำตอบ และหลักเกณฑ์การกำหนดคำตอบที่ถูกต้อง ดังนี้

ตาราง 2 ตัวอย่างข้อคำถาม คำตอบ และหลักเกณฑ์การกำหนดคำตอบที่ถูกต้อง

ด้านที่วัด	ตัวอย่างข้อคำถามและตัวเลือก	คำตอบ	หลักเกณฑ์การกำหนดคำตอบ
ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง	**ข้อ 1 ข้อใดแสดงถึงการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ชัดเจนที่สุด** ก. ใช้สิทธิเสรีภาพตามความต้องการของตนเอง ข. ปฏิบัติตามกฎหมายและเคารพสิทธิของผู้อื่น ค. หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม ง. ปฏิบัติตามความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ทุกกรณี	ข	การเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องใช้สิทธิควบคู่กับการปฏิบัติหน้าที่ การเคารพกฎหมาย และการไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น
ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง	**ข้อ 2 เมื่อนักเรียนพบอุปกรณ์สาธารณะในโรงเรียนชำรุด นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร** ก. ใช้อุปกรณ์ต่อไปจนไม่สามารถใช้งานได้ ข. นำอุปกรณ์กลับไปซ่อมที่บ้านโดยไม่แจ้งผู้รับผิดชอบ ค. แจ้งครูหรือผู้รับผิดชอบและหลีกเลี่ยงการทำให้อุปกรณ์เสียหายเพิ่มขึ้น ง. ถ่ายภาพแล้วเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์โดยไม่ต้องแจ้งโรงเรียน	ค	ทรัพย์สินสาธารณะเป็นสมบัติของส่วนรวม พลเมืองมีหน้าที่ใช้ด้วยความระมัดระวังและแจ้งหน่วยงานหรือบุคคลที่รับผิดชอบเมื่อพบความเสียหาย
การพิจารณาและเลือกทางปฏิบัติบนฐานคุณค่า	**ข้อ 3 ผู้สมัครประธานนักเรียนนำขนมมาแจกเพื่อนและขอให้เพื่อนลงคะแนนเสียงให้ นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร** ก. รับขนมและลงคะแนนให้ตามที่ผู้สมัครขอ ข. ปฏิเสธสิ่งของ แจ้งครูผู้รับผิดชอบ และพิจารณาเลือกจากนโยบายของผู้สมัคร ค. รับขนมไว้แต่ลงคะแนนให้ผู้สมัครคนอื่น ง. แนะนำให้ผู้สมัครคนอื่นนำสิ่งของมาแจกแข่งขันกัน	ข	คำตอบสะท้อนความซื่อสัตย์ ความเสมอภาค และการตัดสินใจโดยพิจารณาความสามารถหรือนโยบาย มิใช่ผลประโยชน์ส่วนตน
การพิจารณาและเลือกทางปฏิบัติ	**ข้อ 4 เพื่อนนำภาพที่ทำให้นักเรียนคนหนึ่งอับอายไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต นักเรียนควรดำเนินการอย่างไร**	ค	คำตอบคำนึงถึงสิทธิในความเป็นส่วนตัว ศักดิ์ศรีของบุคคล ความรับผิดชอบ

ตาราง 2 ตัวอย่างข้อคำถาม คำตอบ และหลักเกณฑ์การกำหนดคำตอบที่ถูกต้อง (ต่อ)

ด้านที่วัด	ตัวอย่างข้อคำถามและตัวเลือก	คำตอบ	หลักเกณฑ์การกำหนดคำตอบ
บนฐานคุณค่า	ก. แสดงความคิดเห็นล้อเลียนเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ข. ส่งต่อภาพให้เพื่อนคนอื่นเพื่อเตือนให้ระมัดระวัง ค. ขอให้ผู้เผยแพร่ลบภาพ อธิบายเรื่องการเคารพสิทธิ และแจ้งครูหากยังไม่ยุติการกระทำ ง. ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องเพราะไม่ใช่ภาพของตนเอง		และการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่เหมาะสม
การประยุกต์ตัดสินใจในสถานการณ์	**ข้อ 5 นักเรียนได้รับข้อความจากบัญชีที่ไม่ทราบแหล่งที่มาว่าโรงเรียนประกาศหยุดเรียนเนื่องจากเกิดน้ำท่วม นักเรียนควรทำสิ่งใดเป็นอันดับแรก** ก. ส่งต่อข้อความทันทีเพื่อให้เพื่อนทราบโดยเร็ว ข. สอบถามเพื่อนหลายคนและถือเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ค. ตรวจสอบประกาศจากโรงเรียนหรือหน่วยงานราชการก่อนเผยแพร่ข้อมูล ง. ลบข้อความและไม่สนใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ค	การตัดสินใจที่เหมาะสมต้องตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือก่อนเผยแพร่ เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดและผลกระทบต่อส่วนรวม
การประยุกต์ตัดสินใจในสถานการณ์	**ข้อ 6 ชุมชนกำจัดขยะด้วยการเผา ทำให้เกิดควันและส่งผลกระทบต่อเด็กและผู้สูงอายุ นักเรียนควรเสนอแนวทางใด** ก. ให้เผาขยะในเวลากลางคืนเพื่อไม่ให้รบกวนคนส่วนใหญ่ ข. ปล่อยให้แต่ละครอบครัวตัดสินใจเพราะเป็นขยะของตนเอง ค. รวบรวมข้อมูลผลกระทบ ประชุมร่วมกับชุมชน และเสนอระบบคัดแยกและจัดเก็บขยะที่สอดคล้องกับกติกาท้องถิ่น ง. ถ่ายภาพผู้เผาขยะและเผยแพร่ชื่อในสื่อสังคมออนไลน์	ค	คำตอบเป็นการแก้ปัญหาบนฐานข้อมูล การมีส่วนร่วม การเคารพสิทธิของผู้เกี่ยวข้อง ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ

จากตาราง 2 ตัวอย่างข้อคำถามได้รับการออกแบบให้ครอบคลุม 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง 2) การพิจารณาและเลือกทางปฏิบัติบนฐานคุณค่า และ 3) การประยุกต์ตัดสินใจในสถานการณ์ โดยกำหนดคำตอบที่ถูกต้องจากความสอดคล้องกับหลักกฎหมายและกติกา การเคารพสิทธิ

และศักดิ์ศรีของบุคคล ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม ประโยชน์ส่วนรวม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ แต่ละข้อมีคำตอบที่เหมาะสมที่สุดเพียงคำตอบเดียว ตอบถูกให้ 1 คะแนน และตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ พัฒนาขึ้นเพื่อประเมินการรับรู้ของผู้เรียนต่อประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาและกรณีศึกษา จำนวน 6 ข้อ 2) ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ โดยกำหนดรูปแบบการตอบเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับตามหลักการของ Likert (1932) สำหรับสะท้อนระดับการรับรู้ของผู้เรียนต่อข้อความแต่ละข้อ ทั้งนี้ แนวคิดของ Likert ใช้เป็นหลักในการกำหนดรูปแบบมาตรการตอบ ส่วนเกณฑ์สำหรับแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยกำหนดแยกต่างหากจากหลักการแบ่งช่วงคะแนนของมาตรประมาณค่า ข้อคำถามฉบับร่าง จำนวน 21 ข้อ ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นคัดเลือกไว้ใช้จริง จำนวน 18 ข้อ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน พบว่า แบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1970) เท่ากับ 0.89

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลต่อผู้บริหารโรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลาในการทดลอง และการเก็บรักษาข้อมูลของผู้เรียนไว้เป็นความลับ โดยนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน ด้วยแบบวัดความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง จำนวน 30 ข้อ

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น จำนวน 14 แผน รวม 14 ชั่วโมง โดยดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการ 5 ขั้นที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

3.4 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 14 แผน ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองฉบับเดิม และให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 18 ข้อ จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ ลงรหัสคะแนน ทั้งนี้ เนื่องจากการทดสอบหลังเรียนใช้แบบวัดฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน ผู้วิจัยตระหนักถึงความเป็นไปได้ของผลจากการทำแบบทดสอบซ้ำ (Testing/ Practice Effect) ซึ่งอาจมีส่วนต่อคะแนนหลังเรียน ดังนั้น การเปรียบเทียบคะแนนจึงตีความในฐานะการเปลี่ยนแปลงของคะแนนภายหลังการจัดการเรียนรู้ และมิได้ใช้เป็นหลักฐานยืนยันว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพียงปัจจัยเดียว

4. การวิเคราะห์

4.1 วิเคราะห์คะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ทั้งคะแนนรวมและคะแนนรายองค์ประกอบ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ และเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (Paired - Samples t - test) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีขนาดเล็ก (n =

25) การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้านการแจกแจงจึงมีข้อจำกัด ผู้วิจัยจึงตีความผลการทดสอบทีควบคู่กับค่าสถิติเชิงพรรณนา

4.2 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งรายด้านและโดยรวมแล้วแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ 5 ระดับ ได้แก่

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบคะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 3 การเปรียบเทียบคะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	p
		μ	σ	μ	σ		
ความรู้และความเข้าใจ	10	5.32	0.95	8.04	0.78	13.65	< .001*
การพิจารณาและเลือกทางปฏิบัติบนฐานคุณค่า	10	5.60	0.89	8.16	0.76	13.52	< .001*
การประยุกต์ตัดสินใจในสถานการณ์	10	5.92	0.97	8.32	0.79	11.83	< .001*
รวม	**30**	**16.84**	**2.31**	**24.52**	**2.04**	**15.42**	**< .001***

หมายเหตุ: n = 25, df = 24; กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ α = .05*

จากตาราง 3 พบว่า ภายหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา คะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองของนักเรียนเพิ่มขึ้นทั้งคะแนนรวมและคะแนนรายองค์ประกอบ โดยด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 5.32 เป็น 8.04 คะแนน หรือเพิ่มขึ้น 2.72 คะแนน ด้านการพิจารณาและเลือกทางปฏิบัติบนฐานคุณค่ามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 5.60 เป็น 8.16 คะแนน หรือเพิ่มขึ้น 2.56 คะแนน และด้านการประยุกต์ตัดสินใจในสถานการณ์มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 5.92 เป็น 8.32 คะแนน หรือเพิ่มขึ้น 2.40 คะแนน เมื่อพิจารณาคะแนนรวม พบว่า คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก μ = 16.84, σ = 2.31 คะแนนเป็น μ = 24.52, σ = 2.04 คะแนน หรือเพิ่มขึ้น 7.68 คะแนน ผลการทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กันแสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t(24) = 15.42$, $p < .001$*) อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าว

ควรตีความร่วมกับการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเชิงพรรณนาและบริบทของแบบแผนกลุ่มเดียววัดก่อน – หลัง โดยไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบ

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

(n = 25)

รายการประเมิน	μ	σ	ระดับ
ด้านเนื้อหาและกรณีศึกษา	4.56	0.39	มากที่สุด
ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.51	0.42	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	4.62	0.35	มากที่สุด
โดยรวม	**4.56**	**0.31**	**มากที่สุด**

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.56, σ = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.62, σ = 0.35) รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาและกรณีศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.56, σ = 0.39) และด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.51, σ = 0.42) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาต่อความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 16.84 เป็น 24.52 คะแนน หรือเพิ่มขึ้น 7.68 คะแนน ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้จากลักษณะของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มิได้ให้ผู้เรียนจดจำหลักการเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองเพียงอย่างเดียว แต่จัดให้ผู้เรียนใช้ความรู้ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องผ่านสถานการณ์ที่ต้องพิจารณาปัญหา ผู้เกี่ยวข้อง ทางเลือก คุณค่าที่ขัดแย้งกัน และผลที่อาจเกิดจากการตัดสินใจ ขั้นการนำเสนอกรณีศึกษาและการทำความเข้าใจสถานการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย และความรับผิดชอบกับบริบทที่เป็นรูปธรรมขณะที่ขั้นการวิเคราะห์และอภิปรายทางเลือกเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเปรียบเทียบทางเลือก รับฟังมุมมองที่แตกต่าง และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับสิทธิของผู้อื่นและประโยชน์ส่วนรวม ส่วนขั้นการตัดสินใจและให้เหตุผลทำให้ผู้เรียนต้องเลือกใช้หลักการที่เรียนมาเพื่อสนับสนุนแนวทางปฏิบัติ มิใช่เพียงระบุข้อเท็จจริงจากเนื้อหา และขั้นการสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนย้อนพิจารณาผลของการตัดสินใจและความเป็นไปได้ของทางเลือกอื่น กระบวนการดังกล่าวจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับลักษณะของแบบวัดที่กำหนดให้ผู้เรียนใช้ทั้งความรู้ การพิจารณาคุณค่า และการประยุกต์ตัดสินใจในสถานการณ์

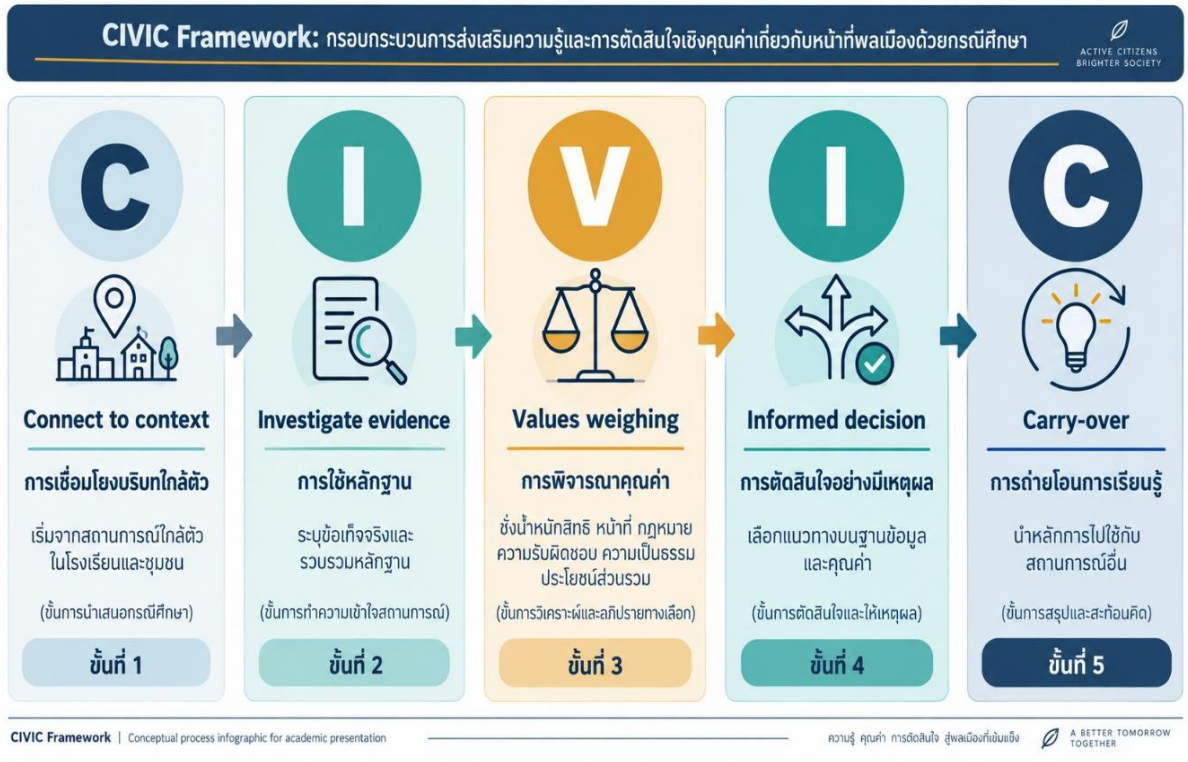
ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร และคณะ (2567) ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาในรายวิชาหน้าที่พลเมืองช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลที่พบมีทิศทางสอดรับกับหลักฐานจากต่างประเทศบางส่วน แต่ควรตีความโดยคำนึงถึงความแตกต่างของแบบแผนการวิจัยและตัวแปรที่ศึกษา โดย Hussain & Zaman (2022) ศึกษาผลของ Case Method ต่อ Civic Competence ของนักเรียน Grade 8 ขณะที่ Çakmak & Akgün (2016) ศึกษาผลของการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนของการเรียนรู้ในรายวิชา Citizenship and Democracy Education ดังนั้น งานทั้งสองจึงสนับสนุนในระดับที่ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาอาจเอื้อต่อผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้และความเป็นพลเมือง แต่ยังมิใช่หลักฐานโดยตรงของการตัดสินใจเชิงคุณค่าตามนิยามและเครื่องมือของการวิจัยครั้งนี้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง การเพิ่มขึ้นของคะแนนไม่ควรถูกตีความว่าเกิดจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพียงสาเหตุเดียว ปัจจัยอื่น เช่น ผลจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Testing Effect) ความคุ้นเคยกับลักษณะสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา และการไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบ อาจมีส่วนต่อความแตกต่างของคะแนน ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสนับสนุนว่าคะแนนของนักเรียนเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นภายหลังการจัดการเรียนรู้ แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการสรุปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอย่างเด็ดขาด

2. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ ด้านเนื้อหาและกรณีศึกษา และด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ ตั้งแต่การศึกษาสถานการณ์ การวิเคราะห์ปัญหา การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจเลือกแนวทางการปฏิบัติ และการสะท้อนคิดร่วมกัน ทำให้นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการรับฟังจากครูเพียงฝ่ายเดียว ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้น และเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหากับสถานการณ์ที่พบในชีวิตประจำวันสอดคล้องกับแนวคิดการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างของ ทิศนา แขมมณี (2566) ที่อธิบายว่าการใช้สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเหตุผล และการเรียนรู้จากมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา เพื่อน และครูอย่างต่อเนื่อง จึงช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้เรียน ผลด้านความพึงพอใจมีทิศทางสอดรับกับ พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร และคณะ (2567) ซึ่งศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบใช้กรณีศึกษาในรายวิชาหน้าที่พลเมือง และรายงานว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวสนับสนุนว่า การใช้กรณีศึกษาที่มีความใกล้เคียงกับประสบการณ์ของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และพิจารณาทางเลือกอาจช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ประสบการณ์การเรียนรู้ในทางบวก อย่างไรก็ตาม ความพึงพอใจเป็นผลลัพธ์ด้านการรับรู้ของผู้เรียน จึงควรตีความแยกจากผลลัพธ์ด้านความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่า ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาจึงไม่เพียงช่วยส่งเสริม ความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองแต่ยังช่วยสร้าง

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนรับรู้ว่ามีคุณค่า สนุก และสามารถเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตจริงได้ ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ภาพ 2 CIVIC Framework: กรอบกระบวนการส่งเสริมความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองด้วยกรณีศึกษา (ที่มา: ผู้แต่ง, 2569)

จากภาพ 2 CIVIC Framework ที่สังเคราะห์จากการวิจัยครั้งนี้มิได้เสนอในฐานะรูปแบบการสอนที่ผ่านการยืนยันประสิทธิผลอย่างสมบูรณ์ หากเป็นข้อเสนอเชิงหลักการสำหรับการออกแบบการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองด้วยกรณีศึกษาในบริบทชั้นเรียนขนาดเล็ก โดยชื่อกรอบมาจากอักษรตัวแรกขององค์ประกอบสำคัญ 5 ประการที่สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นในการวิจัยนี้ ได้แก่ C – Connect to Context (การเชื่อมโยงสถานการณ์ที่ใกล้ตัวผู้เรียนในโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้เข้าถึงปัญหาและผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับขั้นการนำเสนอกรณีศึกษา) I – Investigate Evidence (การระบุข้อเท็จจริงและใช้หลักฐานประกอบการพิจารณา สอดคล้องกับขั้นการทำความเข้าใจสถานการณ์) V – Values Weighing (การชั่งน้ำหนักคุณค่าที่เกี่ยวข้อง ทั้งสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับขั้นการวิเคราะห์และอภิปรายทางเลือก) I – Informed Decision (การตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติอย่างมีเหตุผลบนฐานข้อมูลและคุณค่าสอดคล้องกับขั้นการตัดสินใจและให้เหตุผล) และ C – Carry - Over (การถ่ายโอนหลักการที่เรียนรู้ไปใช้กับสถานการณ์อื่น สอดคล้องกับขั้นการสรุปและสะท้อนคิด) ดังนั้น จุดสำคัญของกรอบดังกล่าวจึงมิได้อยู่ที่ลำดับขั้นของกิจกรรมเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่การเชื่อมโยงบริบทใกล้ตัว การใช้หลักฐาน การพิจารณาคุณค่า การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

และการถ่ายโอนการเรียนรู้เข้าด้วยกัน ผ่านการอภิปรายในกลุ่มขนาดเล็กที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกรอบนี้สังเคราะห์จากการวิจัยแบบกลุ่มเดียวที่ยังไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบ จึงควรได้รับการตรวจสอบและพัฒนาเพิ่มเติมในบริบทและกลุ่มผู้เรียนอื่นก่อนนำไปใช้เป็นรูปแบบการสอนในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนสังคมศึกษาควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง โดยคัดเลือกกรณีศึกษาที่มีความใกล้เคียงกับชีวิตจริงของผู้เรียน เช่น สถานการณ์ในโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน สื่อสังคมออนไลน์ หรือเหตุการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ การเคารพกติกา และการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การจัดกิจกรรมโดยใช้กรณีศึกษาควรดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การนำเสนอกรณีศึกษา การทำความเข้าใจสถานการณ์ การวิเคราะห์และอภิปรายทางเลือก การตัดสินใจและให้เหตุผล และการสรุปและสะท้อนคิด โดยเฉพาะขั้นการอภิปรายและสะท้อนคิดควรจัดเวลาให้เพียงพอ เพราะเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาคุณค่าของการปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมือง มิใช่เพียงการตอบคำถามจากเนื้อหาเท่านั้น

3. ครูควรออกแบบคำถามนำการอภิปรายให้มีลักษณะกระตุ้นการคิดเชิงเหตุผลและการตัดสินใจเชิงคุณค่า เช่น “บุคคลในกรณีศึกษาควรปฏิบัติอย่างไร” “การกระทำนั้นส่งผลต่อส่วนรวมอย่างไร” และ “หากนักเรียนอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด” เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจ เห็นคุณค่า และสามารถพิจารณาแนวทางการปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองอย่างมีเหตุผล

4. การนำผลการวิจัยไปใช้ควรตระหนักว่า คะแนนความรู้และการตัดสินใจเชิงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองจากแบบวัดปรนัยสะท้อนความสามารถของผู้เรียนในการตอบคำถามและเลือกแนวทางปฏิบัติภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด จึงไม่ควรตีความโดยตรงว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมพลเมืองในชีวิตจริง และควรใช้การสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกการสะท้อนคิด หรือการประเมินจากชิ้นงานประกอบเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากระบวนการให้เหตุผลของผู้เรียนระหว่างการพิจารณากรณีศึกษา โดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น บทสนทนาระหว่างอภิปราย ใบงานการเปรียบเทียบทางเลือก และบันทึกสะท้อนคิด เพื่อพิจารณาว่าผู้เรียนใช้ความรู้ หลักคุณค่า และการคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องประกอบการตัดสินใจอย่างไร ซึ่งจะช่วยอธิบายกระบวนการเรียนรู้ได้ลึกกว่าการพิจารณาเฉพาะคำตอบที่ถูกต้องจากแบบปรนัย

2. ควรศึกษาการถ่ายโอนผลการเรียนรู้จากสถานการณ์ในห้องเรียนไปสู่สถานการณ์พลเมืองจริง โดยใช้การสังเกตพฤติกรรม ชิ้นงาน หรือภาระงานเชิงปฏิบัติร่วมกับแบบวัดสถานการณ์ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างการเลือกคำตอบในแบบวัดกับการตัดสินใจหรือการปฏิบัติของผู้เรียนในบริบทจริง

3. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้กรณีศึกษาที่เชื่อมโยงประเด็นระดับชุมชน ระดับชาติ และระดับโลกอย่างเป็นลำดับ เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองที่ช่วยให้ผู้เรียนขยายการพิจารณาจากปัญหาใกล้ตัวไปสู่ประเด็นสาธารณะที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชไมพร ไกยสิทธิ์. (2566). การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัฒน์ เพื่อพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองโลก. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม*, *10*(1), 185 – 196. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/262044/177003

ชัยยงค์ ราตรี, วรเวช ศิริประเสริฐศรี, และอรัญ ซุยกระเดื่อง. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, *9*(1), 163 – 178. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rdirmu/article/view/253274/172723

ทิศนา แขมมณี. (2566). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 26). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร, วีรยา เกตุแก้ว, และพลอยไพลิน กุลเมือง. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาหน้าที่พลเมือง เรื่อง สังคมของเรา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้กรณีศึกษา (Case Study). *วารสาร มมร ล้านนาวิชาการ*, *13*(1), 83 – 93. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal/article/view/271948/177089

วิภาดา พินลา, วิภาพรรณ พินลา, และณัชชา มหปุญญานนท์. (2566). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์และทักษะการคิดขั้นสูงสำหรับนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารนวัตกรรมทางการศึกษา*, *23*(2), 27 – 42. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/eduthu/article/view/260076/178218

วิภาพรรณ พินลา และ วิภาดา พินลา. (2561). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีรวิชญ์ บุญส่ง, นนทกร ป้อมบุบผา, และสุนทร อ่อนฤทธิ์. (2568). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในรายวิชาหน้าที่พลเมือง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 23*(2), 313 - 330. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/275068/187498

Barry, M., Waldron, F., &Bryan, A. (2025). Understanding Global Citizenship Education in The Classroom: A Case Study of Teaching Practices. *Education, Citizenship and Social Justice, 20*(3), 397 – 416. https://doi.org/10.1177/17461979241278644

Çakmak, Z. & Akgün, İ. H. (2016). Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinde Örnek Olay Vöntemiyle Öğretimin Öğrenme Düzeyine ve Kalıcılığa Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* (40), 234 – 246. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/399440

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing* (3rd ed.). Harper & Row.

Hussain, Q. & Zaman, S. (2022). Effects of Case Method on Civic Competence of Students from Different Socio - Economic Backgrounds. *Pakistan Languages and Humanities Review, 6*(2), 1164 – 1179. https://doi.org/10.47205/plhr.2022(6-II)98

Jerome, L., Hyder, F., Hilal, Y., &Kisby, B. (2024). A Systematic Literature Review of Research Examining The Impact of Citizenship Education on Active Citizenship Outcomes. *Review of Education, 12*(2), e3472. https://doi.org/10.1002/rev3.3472

Likert, R. (1932). A Technique for The Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 1 – 55. https://legacy.voteview.com/pdf/Likert_1932.pdf

National Council for The Social Studies. (2013). The College, Career, and Civic Life (C3) Framework for Social Studies State Standards: Guidance for Enhancing The Rigor of K – 12 Civics, Economics, Geography, and History. Author. https://www.socialstudies.org/standards/c3

UNESCO. (2015). *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives*. UNESCO. https://doi.org/10.54675/DRHC3544